

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію **Молдованова Артура Вікторовича**
«Формування фасилітаційної компетентності майбутнього
соціального працівника в процесі професійної підготовки»,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

Галузь знань 23 Соціальна робота,
Спеціальність 231 Соціальна робота

Актуальність теми дисертації Молдованова Артура Вікторовича зумовлена сучасними суспільними трансформаціями, що відбуваються в Україні в умовах євроінтеграційних процесів, повномасштабної війни, масових міграційних переміщень населення, зростання рівня соціальної напруги та потреби у посиленні соціальної підтримки різних категорій громадян. За таких обставин значно підвищується роль соціального працівника як фахівця, здатного не лише надавати соціальні послуги, а й забезпечувати психологічну підтримку, сприяти адаптації, реабілітації та ефективній взаємодії особистості із соціальним середовищем.

У сучасній системі соціальної роботи особливого значення набуває фасилітаційна компетентність, яка забезпечує здатність майбутнього соціального працівника до конструктивної комунікації, підтримки, супроводу, активізації внутрішніх ресурсів клієнта та створення сприятливих умов для вирішення складних життєвих ситуацій. У зв'язку з цим у сучасних умовах особливої ваги набуває реалізація фасилітаційних функцій соціального працівника, спрямованих на супровід процесів адаптації та реабілітації населення України різних вікових категорій в умовах масштабної міграції як у межах держави, так і за її кордонами.

Саме тому підготовка компетентного фахівця соціальної сфери потребує оновлення змісту професійної освіти, упровадження інноваційних підходів, технологій та методів навчання, орієнтованих на розвиток фасилітаційних умінь і професійно важливих якостей.

З огляду на вище сказане актуальність дослідження не викликає сумніву.

Науковий апарат дослідження, поданий у вступі (об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, провідна ідея, концептуальні положення тощо), засвідчує високий рівень науково-дослідницької підготовки здобувача, характеризується

змістовністю, чіткістю формулювань і логічною взаємоузгодженістю структурних компонентів. Ґрунтовність наукових положень та достовірність отриманих результатів дослідження підтверджуються критичним аналізом наукових засад аксіологічного, діяльнісного, компетентнісного, фасилітаційного, середовищного та технологічного підходів; опрацюванням наукових праць, присвячених сутності феномену фасилітації, психологічним і педагогічним аспектам її дослідження; вивченням теоретичних засад соціальної роботи та професійної діяльності соціального працівника, а також наукового доробку з проблем професійної підготовки фахівців соціальної сфери; обґрунтованістю теоретичних положень і практикоорієнтованих висновків. У процесі дослідження автором застосовано сукупність теоретичних, емпіричних і статистичних методів наукового пізнання, які забезпечили належний рівень організації та проведення дослідно-експериментальної роботи, а також дали змогу підтвердити ефективність і достовірність отриманих результатів.

Серед теоретичних здобутків дослідження заслуговує на увагу визначена й теоретично обґрунтована технологія формування фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника в сукупності її цільового, концептуального, змістовного, процесуального й результативного компонентів та адаптаційно-технологічного, імітаційно-технологічного та професійно-технологічного етапів.

Також показником якості представленої дисертації є, на наш погляд, конкретизовані наукові уявлення про зміст понять «фасилітація», «фасилітаційна компетентність», «професійна підготовка соціального працівника»; а також удосконалені зміст, форми і методи професійної підготовки соціального працівника в університеті.

Варто відзначити й практичне значення одержаних в ході наукового пошуку результатів, що полягає в готовності до впровадження в практику ЗВО науково обґрунтованої й експериментально перевіреної технології формування фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника, що реалізується в умовах фасилітаційно зорієнтованого освітнього середовища ЗВО.

Методичні розробки, практичні рекомендації з формування фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника в процесі професійної підготовки можуть бути використані у процесі розробки дидактико-методичного й соціально-педагогічного супроводу освітніх компонентів за спеціальністю І10 «Соціальна робота та консультування», у процесі підготовки кваліфікаційних робіт; у межах фахової передвищої освіти; у роботі Центру ветеранського розвитку, а також Центру психологічного відновлення та адаптації в ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Першій розділ дисертації присвячено дослідженню теоретичних засад проблем формування фасилітаційної компетентності соціального працівника в процесі професійної підготовки. Автором дуже вдало здійснено дослідження наукового виміру феномену фасилітації; розкрито сутність і структуру фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника; а також обґрунтовано технологію формування фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника.

У другому розділі роботи представлено експериментальну перевірку ефективності технології формування фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника.

У другому розділі дисертантом розкрито загальну логіку експериментальної складової дослідження, а саме: представлено критеріальний апарат та діагностичний інструментарій роботи, що дозволяє визначити рівень сформованості фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника; репрезентовано результати якісного і кількісного аналізу констатувального етапу експерименту; розкрито процес практичного впровадження технології формування фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника на етапі формувального експерименту; зіставлено результати констатувального та контрольного експерименту з метою верифікації обґрунтованої та розробленої в дисертації технології.

Відповідно до методології дослідження в галузі соціальної роботи дослідно-експериментальна робота складалася з трьох етапів: *констатувального* (вивчення загального рівня сформованості фасилітаційної компетентності майбутніх

соціальних працівників), *формувального* (практичне впровадження технології формування фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника), *контрольний* (експериментальна верифікація ефективності технології формування фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника).

Упровадження розробленої технології формування фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника здійснювалось з використанням таких форм та методів як: неімітаційні, імітаційні ігрові, імітаційні неігрові, колективні форми; індивідуальні методи рефлексивного характеру, спрямовані «на себе», індивідуальні методи рефлексивного характеру, спрямовані «на інших», інтерактивні техніки й інструменти.

Зміст дисертаційної роботи доповнено цифровими показниками, статистичними матеріалами, таблицями та рисунками, які наочно відображають результати, отримані в процесі дослідження. Подані таблиці є наслідком ґрунтовного узагальнення й систематизації теоретичних і практичних напрацювань, що засвідчує високий науковий рівень виконаного дослідження.

Висновки до кожного розділу та загальні висновки є логічними і послідовними, вичерпно та різнобічно розкривають сформульовані завдання і результати дослідження.

Отже, все вище викладене дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертації Молдованова Артура Вікторовича достатньо обґрунтовані й достовірні, а представлені результати мають як теоретичне, так і практичне значення для теорії і практики соціальної роботи.

Разом з тим, в контексті ділової полеміки, вважаємо за необхідне висловити деякі дискусійні положення та окремі побажання:

1. Підрозділ 1.1. «Науковий вимір феномену фасилітації» переважно має описовий характер і репрезентує загальновідомі наукові підходи до трактування феномену фасилітації. Водночас авторські узагальнення, самостійні висновки та критичні оцінки представлені фрагментарно й потребують більшої виразності та аналітичної глибини.

2. Визначаючи перспективи подальших наукових пошуків, варто було б уточнити, які саме питання науково-методичного забезпечення формування

фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника в процесі професійної підготовки потребують вивчення.

3. На нашу думку, в подальших дослідженнях автору варто приділити увагу вивченню емоційного інтелекту, як однієї з основних передумов формування та розвитку фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника та запропонувати конкретні шляхи його розвитку під час навчання у ЗВО.

Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи загалом, і швидше є приводом для наукової дискусії.

Дисертація Молдованова Артура Вікторовича «Формування фасилітаційної компетентності майбутнього соціального працівника в процесі професійної підготовки» є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретико-практичне значення, відповідає чинним вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 (зі змінами, внесеними згідно наказу МОН України від 31.05.2019 р. №759) і Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 (із змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р.), а її автор, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 «Соціальна робота».

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної педагогіки
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Наталія ОСТРОВСЬКА

